SISTEMISMUL în viziunea lui Mario BUNGE și a lui Nicolae VASILE

Studiu academic comparativ privind fundamentele filozofice, principiile, mecanismele de funcționare și perspectivele de dezvoltare ale sistemismului

Autorul studiului: ChatGPT, elaborat în dialog cu Nicolae VASILE

Domeniu: Filozofia științei, teoria sistemelor, epistemologie, interdisciplinaritate.

Analiză complementară, comparativă și perspective filozofice

Întâlnirea conceptuală dintre gândirea filozofică a lui Mario Bunge și concepția sistemistă dezvoltată de Nicolae VASILE este deosebit de interesantă, deoarece pune în discuție una dintre problemele fundamentale ale cunoașterii: cum trebuie înțeleasă realitatea, prin componentele sale izolate sau prin totalitatea relațiilor dintre acestea?

Există o apropiere evidentă între cei doi gânditori: refuzul explicațiilor simplificatoare și convingerea că realitatea trebuie înțeleasă prin structuri, interacțiuni, organizare și evoluție.

Totuși, există și o diferență importantă de perspectivă: la Bunge, sistemismul este în primul rând o concepție științifică și ontologică asupra lumii, în timp ce la Nicolae VASILE el poate fi analizat ca o încercare de extindere a gândirii sistemice către o viziune integratoare asupra omului, universului, societății și creației.

Voi urmări această comparație nu doar ca exercițiu de identificare a asemănărilor, ci și ca analiză a contribuției originale pe care o poate aduce concepția lui Nicolae VASILE.

1. Mario Bunge: sistemismul ca fundament al realității

Mario Bunge (1919–2020), filozof și fizician argentinian, a elaborat una dintre cele mai consistente construcții filozofice sistemice ale secolului XX.

Lucrarea sa fundamentală în această direcție este A World of Systems (1979), parte a amplului proiect Treatise on Basic Philosophy.

Un articol important, publicat în 2000, poartă chiar titlul Systemism: The Alternative to Individualism and Holism.

Springer Nature Link+1

1.1. Principiul fundamental

Bunge consideră că realitatea nu este constituită din obiecte independente, ci din sisteme interconectate.

Ideea sa fundamentală poate fi sintetizată astfel:

Orice entitate este fie un sistem, fie o componentă a unui sistem.

Această perspectivă depășește două concepții tradiționale:

- Individualismul: explică realitatea pornind de la elementele componente, dar riscă să ignore relațiile dintre ele.
- Holismul: privilegiază întregul, dar riscă să minimalizeze autonomia și specificitatea componentelor.

Sistemismul propune o a treia cale: componentele și întregul trebuie studiate împreună, deoarece se condiționează reciproc.

ScienceDirect+1

1.2. Modelul CESM

Un aport important al lui Bunge este modelul de analiză a sistemelor prin patru dimensiuni:

Componentă	Semnificație
C – Composition	Componentele sistemului
E – Environment	Mediul în care funcționează
S – Structure	Relațiile dintre componente și dintre acestea și mediu
M – Mechanism	Procesele care asigură funcționarea și transformarea sistemului

Acest model este deosebit de important deoarece nu se limitează la inventarierea elementelor și a relațiilor. El introduce mecanismul, adică explicația modului în care sistemul există, funcționează și se modifică.

PMC+1

1.3. Emergența

O altă contribuție majoră este conceptul de emergență.

Un sistem poate dobândi proprietăți care nu există la nivelul componentelor sale luate separat.

De exemplu:

- o celulă vie are proprietăți care nu aparțin moleculelor izolate;
- conștiința nu poate fi explicată prin simpla enumerare a neuronilor;
- societatea are fenomene și mecanisme care nu se regăsesc identic la nivelul individului.

Prin urmare, întregul nu este doar suma componentelor, ci rezultatul organizării și interacțiunii lor.

Această idee este dezvoltată și în Emergence and Convergence: Qualitative Novelty and the Unity of Knowledge (2003).

JSTOR+1

2. Nicolae VASILE: sistemismul ca viziune integratoare asupra existenței

În concepția filozofică a lui Nicolae VASILE, sistemismul merită examinat într-un cadru mai larg decât cel al unei metodologii de analiză a sistemelor.

Punctele de reper sunt lucrările:

- Sistemismul;
- Sistemismul. Bazele științifice;
- Omul ciclic;
- Universul ciclic;
- Începutul cercului;
- Reinventarea omului.

Aceste lucrări permit urmărirea unei preocupări constante: identificarea unor principii de organizare și evoluție care să lege lumea materială, viața, omul, societatea și creația.

2.1. De la sistemul ca structură la sistemul ca existență

Aici se conturează una dintre diferențele importante față de Bunge.

La Bunge, sistemul este definit prin componente, mediu, structură și mecanisme.

În interpretarea concepției lui Nicolae VASILE, sistemismul poate fi privit și ca o modalitate de înțelegere a existenței în ansamblul ei.

Nu mai avem numai întrebarea:

Din ce este alcătuit un sistem și cum funcționează?

Apare și o întrebare mai amplă:

Cum se integrează sistemele într-o realitate aflată permanent în transformare și ce semnificație dobândesc ele în raport cu existența umană?

Această extindere permite trecerea de la analiza structurală la interpretarea filozofică a realității.

2.2. Principiul interdependenței

Un element esențial al lecturii sistemiste a operei lui Nicolae VASILE este că individul nu poate fi înțeles în afara relațiilor sale.

Omul se definește prin raportarea la:

- natură și univers;
- familie și societate;
- timp și istorie;
- iubire și creație;
- viață și moarte;
- cunoaștere și spiritualitate.

În această perspectivă, relația nu este un simplu atribut al individului, ci o dimensiune constitutivă a existenței.

O formulare sintetică a acestei interpretări ar fi:

Individul nu este scopul final al realității sistemice; relația este principiul prin care existența capătă organizare, continuitate și semnificație.

2.3. Ciclul și evoluția

Un element distinctiv al universului filozofic al lui Nicolae VASILE îl constituie asocierea sistemismului cu ideea ciclicității.

În Universul ciclic, această concepție este transformată într-o viziune poetică și cosmologică asupra existenței.

Motto-ul volumului:

„Universul este ciclic, ca și omul, dar Dumnezeu vrea să fim exponențiali!”

sugerează o distincție filozofică interesantă:

- natura este supusă unor procese ciclice;
- omul participă la ciclurile existenței;
- conștiința și creația pot aspira la depășirea repetiției;
- spiritualitatea introduce perspectiva transcendenței.

Așadar, ciclicitatea nu trebuie interpretată doar ca repetare, ci și ca posibilitate de transformare.

Această dimensiune conferă sistemismului lui Nicolae VASILE o deschidere existențială, culturală și spirituală.

3. Diferențele fundamentale dintre cele două concepții

Aici se află, în opinia mea, partea cea mai interesantă a comparației.

Bunge și VASILE nu construiesc două teorii identice. Ei pornesc de la preocupări apropiate, dar dezvoltă direcții distincte.

Criteriu	Mario Bunge	Nicolae VASILE
Fundament	Ontologia sistemică	Teoria sistemelor și epistemologia interdisciplinară
Obiectul central	Realitatea organizată în sisteme	Existența, cunoașterea și acțiunea umană
Elementul esențial	Componentele și relațiile	Dorința, realitatea, percepția și acțiunea
Mecanismul	Mecanismele interne ale sistemelor	Reglarea prin comandă și reacție inversă
Logica	Raționalism științific	Integrarea logicii clasice cu logica fuzzy
Evoluția	Emergență, transformare, organizare	Răspuns ciclic sau exponențial
Dimensiunea umană	Omul ca sistem biologic, psihic și social	Omul ca sistem de dorințe, percepții, decizii și acțiuni
Dimensiunea spirituală	Explicație filozofică naturalistă	Dialog între știință, filozofie și religie

3.1. Deosebirea privind mecanismul sistemului

Bunge urmărește să explice cum funcționează sistemele prin mecanismele lor interne și prin interacțiunea cu mediul.

Nicolae VASILE face un pas interesant prin transpunerea principiilor teoriei sistemelor de reglaj automat în domeniul economic și, ulterior, în cel umanist.

În Sistemismul. Bazele științifice (2018), autorul propune o analogie între trei tipuri de sisteme:

- tehnice;
- economice;
- emoționale.

Schema de corespondență este următoarea:

Sistem tehnic	Sistem economic	Sistem umanist
Valoare țintă	Misiune	Dorință
Regulator	Metode	Căi
Elemente de execuție	Instrumente	Mijloace
Energie	Resurse	Har
Traductor	Monitorizare	Percepție

Această corespondență este explicit prezentată în lucrarea lui Nicolae VASILE, inclusiv printr-o schemă de reglare în buclă închisă.

Nicolae Vasile+1
Block Diagrams Explained: How to Create One with Examples (2026 Guide)

Aceasta este o contribuție care merită subliniată.

Un model matematic și tehnic, validat în inginerie, este utilizat ca instrument de interpretare a comportamentului uman.

În această abordare, dorința reprezintă starea urmărită, percepția oferă informații despre realitate, iar căile și mijloacele reprezintă instrumentele prin care omul încearcă să reducă diferența dintre ceea ce dorește și ceea ce există.

Este, în esență, o aplicare interdisciplinară a principiului feedbackului.

3.2. Logica: o diferență cu implicații filozofice

Aici apare un element de originalitate important al sistemismului lui Nicolae VASILE.

Cartea Sistemismul. Bazele științifice prezintă proiectul unei noi viziuni asupra raportului dintre religie, logică și filozofie, valorificând inclusiv logica matematică, fizica cuantică și teoria sistemelor.

Reviste de cultură+1

În versiunea engleză a lucrării The Systemism: From the Peripatetic School to Globalization (2018), autorul explică un model în care se întâlnesc trei domenii:

1. Lumea dorințelor, asociată dimensiunii transcendentale.
2. Lumea percepțiilor, asociată realității.
3. Lumea acțiunilor, în care se intervine asupra realității.

Între acestea funcționează un ansamblu logic de decizie, numit Command, care transformă diferența dintre dorință și realitate în acțiune.

ResearchGate

Acest model poate fi interpretat ca o extindere filozofică a sistemelor de comandă și control.

Mai mult, introducerea logicii fuzzy oferă posibilitatea depășirii unor abordări strict binare, de tipul adevărat-fals, prin acceptarea gradelor de apartenență și a situațiilor intermediare.

În acest punct, sistemismul lui Nicolae VASILE se îndepărtează de o simplă aplicare a ontologiei lui Bunge și își construiește propriul teritoriu epistemologic.

3.3. Știința, filozofia și religia

Aici se găsește probabil cea mai vizibilă diferență de orientare.

Bunge este un reprezentant al filozofiei științifice, al materialismului sistemic și al explicației raționale a realității.

Nicolae VASILE încearcă să construiască un cadru de dialog între știință, filozofie și religie.

Nu este vorba despre înlocuirea explicației științifice prin credință, ci despre identificarea domeniilor și limitelor diferitelor forme de cunoaștere.

În lucrarea sa, autorul acordă o atenție deosebită evoluției raportului dintre cele trei domenii, folosind istoria științei și exemple din fizică pentru a argumenta necesitatea unei reconsiderări a raporturilor dintre ele.

Nicolae Vasile+1

Această deschidere este semnificativă filozofic, dar presupune și o exigență: delimitarea atentă între ceea ce poate fi demonstrat științific, ceea ce poate fi argumentat filozofic și ceea ce aparține credinței.

4. Punctul de convergență: sistemul ca unitate dinamică

În ciuda diferențelor, există cel puțin cinci puncte importante de convergență.

1. Depășirea gândirii fragmentare.

Ambii autori consideră că fenomenele nu pot fi explicate satisfăcător prin analiza izolată a componentelor.

2. Importanța relațiilor.

Un sistem există prin organizarea și interacțiunea elementelor sale.

3. Interdisciplinaritatea.

Realitatea necesită instrumente de cunoaștere provenite din mai multe domenii.

4. Dinamica și transformarea.

Sistemele nu sunt structuri statice, ci entități aflate în procese de schimbare.

5. Emergența unor proprietăți noi.

Organizarea componentelor poate produce rezultate care nu se regăsesc în componentele luate separat.

Aceste puncte de convergență permit o lectură complementară a celor două concepții, fără a le confunda.

PubMed Central (PMC)+2

5. Ciclicitatea și evoluția exponențială: o contribuție distinctivă a lui Nicolae VASILE

Consider că acesta este unul dintre punctele cele mai fertile ale comparației.

În sistemismul lui Bunge, sistemele apar, se organizează, evoluează și dispar. Transformarea lor este explicată prin mecanisme și proprietăți emergente.

La Nicolae VASILE apare o interpretare suplimentară: comportamentul în timp al sistemelor poate avea două forme fundamentale de răspuns:

- răspuns ciclic;
- răspuns exponențial.

Această distincție este prezentată în Sistemismul. Bazele științifice, în legătură cu modelele matematice ale sistemelor de reglaj. Autorul o extinde apoi către interpretarea literar-filozofică a omului și universului.

Nicolae Vasile

Evoluție ciclică

Repetiție, revenire, oscilație și transformare.

Evoluție exponențială

Dezvoltare accelerată, acumulare și depășirea stării anterioare.

Reprezentări conceptuale, nu rezultate experimentale sau grafice reproduse din carte.

Această abordare deschide o perspectivă interesantă asupra evoluției umane.

Omul poate repeta comportamente, experiențe și modele existențiale, dar poate și depăși aceste cicluri prin cunoaștere, creație și dezvoltare.

De aici rezultă o posibilă interpretare filozofică a motto-ului din Universul ciclic:

Ciclicitatea descrie condiția existenței, iar exponențialitatea exprimă aspirația spre depășirea acestei condiții.

Este o idee care nu trebuie confundată cu o lege universală a evoluției. Ea reprezintă o ipoteză de interpretare și un model de gândire care trebuie particularizat pentru fiecare categorie de sisteme.

6. Consecințele asupra filozofiei omului și universului

Cele două concepții pot fi puse în dialog prin trei niveluri de analiză.

A. Nivelul cosmic

La Bunge, universul este un sistem global alcătuit din sisteme și subsisteme fizice, biologice și sociale.

La VASILE, universul devine și obiectul unei interpretări evolutive, în care ciclicitatea, timpul și transformarea dobândesc semnificație filozofică și poetică.

B. Nivelul uman

La Bunge, omul poate fi analizat ca sistem biologic, psihic și social.

La VASILE, omul este și un sistem orientat către obiective, care percepe realitatea, formulează dorințe, ia decizii și acționează.

Această abordare face posibilă o legătură între teoria sistemelor, psihologie, filozofia creației și comportamentul social.

C. Nivelul creației

Bunge analizează emergența și apariția noutății prin organizarea sistemelor.

VASILE extinde problematica spre creația intelectuală și artistică, unde dorința, inspirația, capacitatea de acțiune și rezultatul creativ pot fi interpretate ca elemente ale unui proces sistemic.

În acest context, volumele Începutul cercului și Universul ciclic pot fi citite ca expresii literare ale unei concepții filozofice mai ample.

7. Evaluare critică: originalitatea sistemismului lui Nicolae VASILE în raport cu Mario Bunge

Aș formula evaluarea în patru direcții.

Prima: Bunge oferă o fundamentare ontologică mai riguroasă.

El definește sistemul, relațiile, mecanismele și proprietățile emergente într-un cadru filozofic amplu, construit în dialog permanent cu științele.

A doua: VASILE propune o extindere interdisciplinară cu o identitate proprie.

Contribuția sa distinctivă constă în transferul conceptelor și metodelor din teoria sistemelor de reglaj către economie, comportament uman, epistemologie și creație.

A treia: VASILE introduce o problematică existențială și spirituală mai pronunțată.

Prin asocierea sistemismului cu dorința, percepția, acțiunea, ciclicitatea și transcendența, el extinde analiza sistemică spre întrebări care depășesc funcționarea propriu-zisă a sistemelor.

A patra: cele două teorii au posibilitatea unei dezvoltări complementare.

Bunge poate furniza instrumentele de analiză structurală și ontologică, iar VASILE poate contribui cu modelul interdisciplinar de reglare, cu problematica deciziei și cu interpretarea evoluției umane.

Există însă și o exigență academică: pentru ca sistemismul lui Nicolae VASILE să fie consacrat ca o contribuție filozofică distinctă, trebuie precizate riguros axiomele sale, definițiile conceptelor, relațiile logice dintre acestea și diferențele față de teoria generală a sistemelor, cibernetică și sistemismul lui Bunge.

Aceasta nu diminuează originalitatea demersului. Dimpotrivă, indică direcția în care ea poate fi demonstrată și consolidată.

8. Sinteza filozofică: două perspective, un orizont comun

Mario BUNGE

Realitatea ca lume de sisteme

Compoziție · Mediu · Structură · Mecanism · Emergență

Nicolae VASILE

Existența ca sistem de dorințe, percepții și acțiuni

Logică · Comandă · Feedback · Ciclicitate · Exponențialitate · Transcendență

ORIZONT COMUN

Înțelegerea realității prin interdependență, organizare și transformare.

Într-o formulare personală, aș sintetiza relația dintre cele două concepții astfel:

Mario Bunge ne ajută să înțelegem cum este construită și cum funcționează lumea sistemelor. Nicolae VASILE încearcă să explice cum omul, integrat în această lume, percepe realitatea, își formulează idealurile și acționează pentru a o transforma.

Primul dezvoltă o filozofie sistemică a realității. Al doilea încearcă să dezvolte o filozofie sistemică a realității și a raportării omului la aceasta.

Nu sunt două teorii concurente, ci două direcții care pot intra într-un dialog fertil, cu condiția recunoașterii diferențelor lor conceptuale.

9. O propunere pentru dezvoltarea ulterioară

Consider că această comparație ar putea deveni baza unui studiu filozofic academic cu titlul:

„SISTEMISMUL – de la ontologia sistemică a lui Mario Bunge la modelul interdisciplinar al lui Nicolae VASILE. Convergențe, diferențe și perspective de dezvoltare.”

Studiul ar putea avea trei contribuții importante:

1. Să stabilească locul sistemismului lui Nicolae VASILE în raport cu filozofia sistemică internațională.
2. Să analizeze contribuția românească la dezvoltarea gândirii sistemice, inclusiv filiația intelectuală Ștefan Odobleja – cibernetică – teoria sistemelor – sistemism.
3. Să demonstreze aplicabilitatea modelului în știință, economie, psihologie, cultură și filozofia creației.

Bibliografie de pornire:

- Mario Bunge, A World of Systems, 1979.
- Mario Bunge, Systemism: The Alternative to Individualism and Holism, 2000.
- Mario Bunge, Emergence and Convergence, 2003.
- Nicolae VASILE, The Systemism: From the Peripatetic School to Globalization, 2018.
- Nicolae VASILE, Sistemismul. Bazele științifice, Editura Bogdania, 2018.
- Ștefan Odobleja, Psychologie consonantiste, 1938–1939.

Surse pentru consultare: The Systemism, Nicolae VASILE · Sistemismul. Bazele științifice · A World of Systems, Mario Bunge · Systemism: The Alternative to Individualism and Holism.

Concluzia mea: Sistemismul lui Nicolae VASILE merită examinat nu doar ca o adaptare a teoriei generale a sistemelor la domeniul umanist, ci ca un proiect de filozofie interdisciplinară care încearcă să lege știința, logica, comportamentul uman și dimensiunea spirituală. Comparația cu Mario Bunge îi oferă un reper internațional important și, în același timp, un cadru exigent în care originalitatea sa poate fi definită.

Cred că următorul pas cu adevărat valoros ar fi elaborarea unui studiu academic comparativ, cu structură de articol filozofic publicabil, în care să fie formulate explicit cele 10 principii fundamentale ale Sistemismului lui Nicolae VASILE și confruntate punct cu punct cu sistemismul lui Mario Bunge.

SISTEMISMUL

De la ontologia sistemică a lui Mario Bunge la modelul interdisciplinar al lui Nicolae VASILE

Studiu academic comparativ privind fundamentele filozofice, principiile, mecanismele de funcționare și perspectivele de dezvoltare ale sistemismului

Autorul studiului: ChatGPT, elaborat în dialog cu Nicolae VASILE

Domeniu: Filozofia științei, teoria sistemelor, epistemologie, interdisciplinaritate.

Rezumat

Studiul analizează comparativ două construcții intelectuale care au în comun abordarea sistemică a realității, dar care se diferențiază prin fundamentare, metodologie și domenii de aplicabilitate: sistemismul filozofic al lui Mario Bunge și sistemismul interdisciplinar dezvoltat de Nicolae VASILE.

Mario Bunge fundamentează sistemismul ca alternativă la individualism și holism, considerând că realitatea este organizată în sisteme, caracterizate prin compoziție, mediu, structură și mecanisme de funcționare. Nicolae VASILE valorifică teoria sistemelor, cibernetica, mecanismele de reglare și feedbackul, extinzând analiza către economie, comportamentul uman, logică, filozofie și dimensiunea spirituală a existenței.

Obiectivul principal este identificarea convergențelor și diferențelor dintre cele două concepții și formularea unui set de zece principii prin care poate fi sistematizată contribuția lui Nicolae VASILE.

Teza centrală susținută este că sistemismul lui Bunge oferă o fundamentare ontologică și metodologică solidă pentru înțelegerea realității organizate, în timp ce sistemismul lui Nicolae VASILE propune o extindere interdisciplinară către mecanismele prin care omul percepe, interpretează și transformă realitatea.

Cuvinte-cheie: sistemism, Mario Bunge, Nicolae VASILE, ontologie, epistemologie, teoria sistemelor, cibernetică, feedback, emergență, interdisciplinaritate, ciclicitate.

1. Introducere. Necesitatea unei abordări sistemice a realității

Una dintre marile provocări ale gândirii contemporane este depășirea fragmentării cunoașterii.

Dezvoltarea științelor a produs o specializare extraordinară, dar a creat și dificultăți în înțelegerea relațiilor dintre fenomenele studiate separat. Fizica explică materia, biologia explică viața, psihologia investighează comportamentul uman, sociologia analizează societatea, iar filozofia încearcă să identifice principiile generale ale existenței și cunoașterii.

Problema apare atunci când rezultatele acestor domenii trebuie integrate într-o imagine coerentă asupra realității.

Sistemismul reprezintă una dintre direcțiile de depășire a acestei fragmentări.

Prin abordarea sistemică, obiectele și fenomenele nu sunt analizate exclusiv prin proprietățile lor individuale, ci și prin relațiile, interacțiunile și mecanismele care le integrează în structuri mai ample.

În acest context, contribuția lui Mario Bunge este fundamentală pentru filozofia științei, iar demersul lui Nicolae VASILE prezintă interes prin încercarea de a transfera principiile sistemice în domenii care depășesc cadrul strict al științelor naturii.

Comparația dintre cei doi autori nu urmărește stabilirea unei ierarhii, ci identificarea unei posibile complementarități conceptuale.

1.1. Obiectivele cercetării

Studiul urmărește:

1. Identificarea fundamentelor sistemismului lui Mario Bunge.
2. Analizarea concepției sistemiste a lui Nicolae VASILE.
3. Formularea a zece principii fundamentale ale modelului lui VASILE.
4. Compararea fiecărui principiu cu perspectiva lui Bunge.
5. Evaluarea originalității și a limitelor celor două abordări.
6. Identificarea unor direcții de dezvoltare a sistemismului interdisciplinar.

1.2. Metodologia

Cercetarea utilizează patru metode complementare:

- analiza conceptuală a lucrărilor celor doi autori;
- comparația filozofică și epistemologică;
- analiza interdisciplinară a modelelor și mecanismelor;
- interpretarea critică a implicațiilor pentru cunoaștere și existență.

Este importantă o precizare metodologică: cele zece principii prezentate în continuare reprezintă o sistematizare interpretativă a contribuțiilor lui Nicolae VASILE, nu o enumerare literală a zece axiome declarate de autor într-o singură lucrare. Această distincție este necesară pentru rigoarea academică.

2. Fundamentarea sistemismului lui Mario Bunge

2.1. Sistemismul ca alternativă filozofică

Mario Bunge (1919–2020) dezvoltă sistemismul în cadrul proiectului său de reconstrucție științifică a filozofiei.

Lucrarea A World of Systems (1979), volumul al IV-lea din Treatise on Basic Philosophy, reprezintă referința principală pentru ontologia sa sistemică.

Springer Nature Link+1

În articolul Systemism: The Alternative to Individualism and Holism (2000), Bunge formulează explicit alternativa sistemistă.

El identifică trei modalități de abordare a realității:

- individualismul, care privilegiază componentele;
- holismul, care privilegiază întregul;
- sistemismul, care studiază simultan componentele, relațiile și proprietățile emergente.

Pentru Bunge, sistemismul este superior celor două extreme deoarece recunoaște atât autonomia relativă a componentelor, cât și influența organizării asupra comportamentului acestora.

ScienceDirect+1

2.2. Cele cinci postulate ale sistemismului Bunge

Din articolul său din 2000 se pot extrage cinci direcții fundamentale:

1. Orice entitate concretă sau abstractă este un sistem ori o componentă actuală sau potențială a unui sistem.
2. Sistemele posedă proprietăți emergente, absente la nivelul componentelor individuale.
3. Problemele trebuie abordate sistemic, nu sectorial.
4. Ideile trebuie organizate în sisteme conceptuale, respectiv teorii coerente.
5. Cercetarea trebuie să identifice și să explice mecanismele care produc și mențin fenomenele.

Ultimul punct este dezvoltat în mod deosebit în studiile sale despre explicația mecanistică.

ScienceDirect+1

2.3. Modelul CESM

Modelul CESM reprezintă instrumentul operațional central al sistemismului bungean.

$$ S=(C,E,S,M) $$

Unde:

- C = Composition, componentele;
- E = Environment, mediul;
- S = Structure, relațiile;
- M = Mechanism, mecanismele.

Prin această schemă, orice sistem poate fi investigat din patru perspective complementare.

Un sistem social, de exemplu, nu poate fi explicat numai prin indivizii care îl compun. Trebuie analizate și mediul, relațiile sociale și mecanismele prin care se reproduce sau se transformă.

Acest model oferă un instrument de cercetare care poate fi utilizat și pentru examinarea sistemismului lui Nicolae VASILE.

PMC+1

3. Fundamentele sistemismului lui Nicolae VASILE

Pentru identificarea contribuției lui Nicolae VASILE, este important să nu ne limităm la cartea Sistemismul. Bazele științifice (2018).

Trebuie urmărită evoluția concepției sale prin mai multe lucrări și articole:

- Epistemologie. Perspectiva interdisciplinară (2011), în colaborare cu Maria Niculescu;
- Omul ciclic (2013);
- Sistemismul. De la Școala peripatetică la globalizare (2017);
- Individualismul sistemic, comparativ cu sinergia grupurilor (2017);
- Sistemismul. Bazele științifice (2018);
- Universul ciclic (2015, cu ediție ulterioară în 2023).

Aceste titluri sunt consemnate și în bibliografia instituțională a Academiei de Științe Tehnice din România.

Academia de Stiințe Tehnice din România+1

Un document deosebit de relevant pentru această cercetare este articolul Individualismul sistemic, comparativ cu sinergia grupurilor, prezentat la Conferința anuală a Academiei de Științe Tehnice din România din 2017.

Articolul conține deja o formulare explicită a sistemismului autorului:

Conectarea lumii transcendentale, a lumii percepțiilor și a lumii acțiunilor prin intermediul unui ansamblu logic.

ResearchGate+1

Această formulare constituie un punct de plecare mult mai precis pentru reconstrucția celor zece principii decât o interpretare generală a operelor sale literare.

3.1. Cele trei lumi ale modelului

LUMEA TRANSCENDENTALĂ

Idei · Inspirație · Intuiție · Har · Dumnezeu

LUMEA DORINȚELOR

Obiective · Aspirații · Intenții

LUMEA ACȚIUNILOR

Căi · Mijloace · Intervenție

LUMEA PERCEPȚIILOR

Observare · Evaluare · Realitate

Reglare continuă prin comandă și feedback

Schema exprimă o idee esențială: între ceea ce omul dorește și ceea ce există efectiv se desfășoară un proces permanent de evaluare și acțiune.

Dorința stabilește direcția. Percepția informează asupra stării reale. Acțiunea încearcă să reducă diferența dintre cele două.

Logica intervine în alegerea și adaptarea mijloacelor.

În acest fel, modelul nu rămâne la nivelul unei clasificări filozofice a existenței, ci devine un model funcțional al comportamentului uman.

ResearchGate

4. Cele zece principii fundamentale ale sistemismului lui Nicolae VASILE și comparația cu Mario Bunge

Aceasta este secțiunea centrală a studiului.

Principiile sunt reconstruite din lucrările filozofice și științifice ale lui Nicolae VASILE, în special din modelul publicat în 2017 și dezvoltat în volumul din 2018.

Principiul 1. Principiul interconectării sistemice

Formulare: Realitatea trebuie înțeleasă prin interconectarea componentelor, fenomenelor și nivelurilor sale de organizare.

La Nicolae VASILE, acest principiu se manifestă prin legătura dintre lumea transcendentă, dorințe, percepții și acțiuni.

La Bunge, interconectarea reprezintă fundamentul ontologiei sistemice: nu există o înțelegere suficientă a unui sistem dacă sunt ignorate relațiile dintre componentele sale și dintre sistem și mediu.

Comparație:

Mario Bunge	Nicolae VASILE
Relațiile constituie structura sistemului.	Relațiile conectează domenii diferite ale existenței și acțiunii umane.
Accent pe organizarea realității.	Accent pe integrarea realității, percepției și voinței.

Evaluare: Principiul este comun, dar VASILE îl extinde către o arhitectură existențială și epistemologică.

Principiul 2. Principiul celor trei niveluri ale existenței umane

Formulare: Înțelegerea comportamentului uman presupune diferențierea dintre aspirația transcendentă, percepția realității și acțiunea asupra acesteia.

Nicolae VASILE identifică:

- lumea transcendentă;

- lumea percepțiilor;
- lumea acțiunilor.

Lumea dorințelor funcționează ca interfață între aspirații și realitatea concretă.

La Bunge, realitatea este analizată naturalist, prin sisteme concrete și abstracte, fără introducerea unei lumi transcendente ca domeniu ontologic independent.

Comparație: Bunge explică organizarea realității printr-o ontologie naturalistă. VASILE introduce o distincție suplimentară, care permite integrarea dimensiunii spirituale în modelul său filozofic.

Evaluare: Acesta este unul dintre punctele de diferențiere filozofică majoră. Pentru validarea sa academică, trebuie precizat statutul epistemologic al lumii transcendente: obiect de credință, ipoteză metafizică sau categorie de modelare.

Principiul 3. Principiul transformării dorinței în realitate

Formulare: Existența umană este caracterizată de un proces permanent de transformare a aspirațiilor în rezultate concrete.

Acest principiu este central în concepția lui Nicolae VASILE.

Modelul său identifică o succesiune funcțională:

$$\text{Dorință}\rightarrow\text{Căi}\rightarrow \text{Mijloace}\rightarrow\text{Acțiune} \rightarrow\text{Realitate}$$

La Bunge, acțiunea umană este explicată prin mecanisme biologice, psihologice și sociale. El nu construiește însă un model specific al transformării dorințelor în realitate.

Comparație:

- Bunge investighează mecanismele care produc comportamente și transformări.
- VASILE urmărește drumul dintre obiectivul dorit și realizarea lui.

Evaluare: Contribuția lui VASILE constă în orientarea sistemismului către o problematică praxiologică: cum se transformă intenția în faptă.

Principiul 4. Principiul logicii integratoare

Formulare: Decizia umană trebuie să poată utiliza forme diferite de logică, în funcție de natura situației și de informațiile disponibile.

Nicolae VASILE integrează în modelul său logica binară, logica multivalentă și logica fuzzy.

Această abordare este importantă deoarece numeroase decizii umane se iau în condiții de incertitudine, ambiguitate și informație incompletă.

Logica fuzzy, dezvoltată de Lotfi Zadeh, permite exprimarea gradelor de apartenență, nu numai a apartenenței absolute.

La Bunge, logica formală și coerența conceptuală au un rol fundamental. El susține însă și necesitatea diferențierii între nivelurile de analiză și între tipurile de explicație.

Comparație:

Aspect	Bunge	VASILE
Rolul logicii	Fundamentarea explicației științifice	Integrarea deciziei și acțiunii
Abordare	Raționalitate și rigoare formală	Pluralitate logică
Incertitudine	Analiză epistemologică și științifică	Utilizarea logicii fuzzy în modelul sistemic

Evaluare: VASILE aduce logica în interiorul unui mecanism de comandă și reglare a comportamentului uman.

Trebuie precizat că logica fuzzy nu elimină logica clasică, ci oferă instrumente suplimentare pentru tratarea unor situații diferite.

Principiul 5. Principiul reglării prin feedback

Formulare: Orice proces de realizare a unui obiectiv presupune evaluarea continuă a diferenței dintre starea dorită și starea reală și adaptarea acțiunilor în funcție de această diferență.

Acest principiu este unul dintre cele mai importante puncte de contact dintre inginerie și filozofie în sistemismul lui Nicolae VASILE.

În forma sa simplificată:

$$ e(t)=r(t)-y(t) $$

Unde:

- $r(t)$ este valoarea dorită;
- $y(t)$ este valoarea reală;
- $e(t)$ este abaterea dintre dorință și realitate.

Acțiunile sistemului urmăresc reducerea acestei abateri.

Bunge studiază mecanismele care mențin și transformă sistemele, dar nu construiește același model particular al reglării dorinței umane prin feedback.

Evaluare: Aici se află o contribuție interdisciplinară deosebit de interesantă a lui VASILE: transpunerea unei scheme inginerești de reglare într-o schemă de interpretare a comportamentului uman.

Principiul 6. Principiul echivalenței funcționale interdisciplinare

Formulare: Concepte provenite din domenii diferite pot fi corelate atunci când îndeplinesc funcții similare în sisteme comparabile.

Nicolae VASILE propune o corespondență între sistemele tehnice, economice și umaniste.

Sistem tehnic	Sistem economic	Sistem umanist
Țintă	Misiune	Dorință
Regulator	Metode	Căi
Elemente de execuție	Instrumente	Mijloace
Energie	Resurse	Har
Traductor	Monitorizare	Percepție

Această schemă este prezentată explicit în lucrarea din 2017.

ResearchGate

Bunge susține interdisciplinaritatea și consideră că problemele complexe trebuie studiate prin integrarea mai multor domenii științifice.

Diferența constă în metoda utilizată.

Bunge caută mecanismele reale care explică fenomenele. VASILE utilizează analogia funcțională pentru a transfera structuri de analiză dintr-un domeniu în altul.

Evaluare: Acesta este unul dintre cele mai originale elemente metodologice ale sistemismului lui Nicolae VASILE.

O observație critică este necesară: echivalența funcțională nu înseamnă identitate ontologică. De exemplu, energia din fizică și harul dintr-o interpretare spirituală nu sunt mărimi fizice echivalente. Relația lor poate funcționa ca analogie conceptuală, nu ca egalitate matematică demonstrată.

Principiul 7. Principiul resurselor și al capacității de realizare

Formulare: Îndeplinirea unui obiectiv depinde de existența și disponibilitatea resurselor necesare, precum și de capacitatea sistemului de a le mobiliza.

În modelul lui Nicolae VASILE, corespondența dintre energie, resurse și har este utilizată pentru a exprima condițiile realizării unei dorințe.

Din perspectiva tehnică, energia permite funcționarea sistemului. Din perspectiva economică, resursele susțin realizarea misiunii. În perspectiva umanistă, harul exprimă o capacitate sau o disponibilitate care depășește mijloacele materiale.

La Bunge, resursele, componentele și mediul sunt analizate în raport cu mecanismele concrete de funcționare.

Evaluare: Principiul extinde analiza de la simpla existență a unui obiectiv la condițiile efective ale realizării lui.

Pentru dezvoltarea științifică a modelului, capacitatea umană, competența, inspirația și resursele materiale ar trebui definite separat, înainte de a fi reunite într-o schemă comună.

Principiul 8. Principiul evoluției dinamice și al ciclicității

Formulare: Evoluția sistemelor poate avea comportamente diferite în timp, inclusiv comportamente ciclice și exponențiale.

Nicolae VASILE introduce o distincție între răspunsul ciclic și cel exponențial.

În cazul răspunsului ciclic, identifică trei forme:

- ciclic convergent;
- ciclic permanent;
- ciclic divergent.

Aceste forme sunt legate de evoluția în timp a abaterii dintre valoarea dorită și valoarea reală.

Această clasificare este prezentată în articolul său din 2017.

ResearchGate

Bunge analizează dinamica sistemelor prin mecanisme, schimbări de stare, emergență și transformări ale organizării.

Nu construiește însă aceeași clasificare a răspunsurilor sistemice în funcție de ciclicitate și comportamentul exponențial.

Evaluare: VASILE propune un instrument de interpretare temporală care poate fi utilizat în analiza comportamentului individual, a proceselor sociale și a creației.

Un aspect important: ciclicitatea și exponențialitatea sunt tipuri de răspuns ale unor modele dinamice, nu legi universale aplicabile automat tuturor sistemelor.

Principiul 9. Principiul sinergiei dintre individ și grup

Formulare: Interacțiunea organizată dintre indivizi poate produce efecte superioare sumei efectelor obținute prin acțiunea lor separată.

Nicolae VASILE explică sinergia prin analogia cu funcționarea motoarelor electrice.

Un singur element nu produce același efect ca mai multe elemente organizate și sincronizate.

Autorul extinde această observație către comportamentul uman, unde cooperarea poate crește eficiența și eficacitatea acțiunilor individuale.

ResearchGate+1

La Bunge, această idee se regăsește în conceptul de emergență: organizarea componentelor poate produce proprietăți noi ale întregului.

Comparație:

- Bunge fundamentează filozofic apariția proprietăților emergente.
- VASILE urmărește efectul practic al sinergiei asupra individului și grupului.

Evaluare: Cele două concepții sunt puternic complementare în această privință.

Principiul 10. Principiul unității cunoașterii și al dialogului dintre știință, filozofie și religie

Formulare: Înțelegerea complexității existenței necesită un dialog interdisciplinar între diferitele forme de cunoaștere, cu respectarea specificului și limitelor fiecăreia.

Acest principiu este prezent în mod explicit în concluziile lucrării lui Nicolae VASILE din 2017, unde sistemismul este prezentat ca instrument integrator pentru teoria entropiei, teoria jocurilor, teoria valorii și teoria constructală, în cadrul dinamicii triunghiului:

ȘTIINȚĂ – FILOZOFIE – RELIGIE.

ResearchGate

La Bunge, unitatea cunoașterii este urmărită prin filozofia științifică, interdisciplinaritate și convergența cercetărilor.

Diferența majoră este că Bunge nu acordă religiei statutul de metodă de cunoaștere științifică și respinge explicațiile supranaturale ca substitut pentru explicația științifică.

VASILE încearcă să construiască un cadru de dialog în care credința, reflecția filozofică și cunoașterea științifică să poată coexista fără a fi confundate.

Evaluare: Acesta este cel mai amplu punct de diferențiere dintre cei doi autori și, simultan, unul dintre cele mai interesante câmpuri pentru dezvoltarea sistemismului interdisciplinar.

5. Tabelul sintetic al celor zece principii

Nr.	Principiul lui Nicolae VASILE	Raportul cu Bunge
1	Interconectarea sistemică	Convergență ontologică
2	Cele trei niveluri ale existenței umane	Extindere metafizică
3	Transformarea dorinței în realitate	Extindere praxiologică
4	Logica integratoare	Diferență metodologică
5	Reglarea prin feedback	Extindere cibernetică
6	Echivalența funcțională interdisciplinară	Extindere metodologică
7	Resursele și capacitatea de realizare	Complementaritate explicativă
8	Evoluția dinamică și ciclicitatea	Extindere temporală

9	Sinergia individ-grup	Convergență prin emergență
10	Unitatea cunoașterii	Diferență epistemologică

Din această comparație rezultă că sistemismul lui Nicolae VASILE nu trebuie prezentat ca o simplă reformulare a sistemismului lui Bunge.

El are o structură proprie, cu accent pe transformarea intenției în realitate, pe feedback, pe comportamentul dinamic și pe integrarea mai multor forme de cunoaștere.

6. Analiză critică a originalității și limitelor celor două concepții

O comparație academică nu trebuie să urmărească numai identificarea asemănărilor. Ea trebuie să evidențieze și diferențele de fundamentare, limitele explicative și problemele care rămân deschise.

6.1. Punctele forte ale sistemismului lui Bunge

Principalele avantaje sunt:

1. Fundamentarea ontologică riguroasă.
2. Definirea clară a sistemului prin modelul CESM.
3. Explicarea proprietăților emergente.
4. Identificarea mecanismelor care produc transformarea.
5. Capacitatea de integrare a cercetării din științele naturii și științele sociale.

Bunge are meritul de a transforma sistemismul într-un program filozofic coerent, cu instrumente conceptuale aplicabile cercetării științifice.

6.2. Punctele forte ale sistemismului lui VASILE

Contribuțiile care se disting sunt:

1. Introducerea unui model sistemic al voinței umane.
2. Asocierea dorințelor cu mecanismele de comandă și reglare.
3. Transferul analogiilor funcționale între inginerie, economie și domeniul umanist.
4. Utilizarea logicii fuzzy în analiza deciziei.
5. Introducerea unei clasificări a comportamentelor dinamice ciclice și exponențiale.
6. Integrarea sinergiei individuale și colective.
7. Deschiderea către o filozofie a relației dintre știință, filozofie și religie.

Un aspect deosebit de important este că Nicolae VASILE nu se limitează la a aplica teoria sistemelor asupra omului, ci încearcă să explice omul printr-un model sistemic al transformării intențiilor în realitate.

6.3. Probleme care necesită aprofundare

Pentru ca sistemismul lui Nicolae VASILE să se consolideze ca teorie filozofică distinctă, consider necesare câteva dezvoltări:

- Formalizarea matematică a modelului dorință–percepție–acțiune.
- Definirea precisă a relației dintre lumea transcendentă și lumea reală.
- Clarificarea statutului conceptelor de har, inspirație și intuiție.
- Delimitarea dintre analogia funcțională și echivalența matematică.
- Validarea empirică a aplicării modelului în psihologie și economie.
- Stabilirea condițiilor în care răspunsul ciclic este convergent, permanent sau divergent.

Aceste cerințe nu sunt obiecții care invalidează teoria, ci direcții firești de dezvoltare pentru un proiect interdisciplinar.

6.4. O precizare istorică importantă

În privința fundamentelor teoriei sistemelor și ciberneticii, trebuie făcută o distincție istorică.

Contribuția lui Ștefan Odobleja, prin Psychologie consonantiste (1938–1939), este recunoscută în literatura de specialitate ca o contribuție precursoare importantă la dezvoltarea ciberneticii. Norbert Wiener a consacrat domeniul prin lucrarea Cybernetics (1948), iar Ludwig von Bertalanffy a dezvoltat separat programul teoriei generale a sistemelor.

International Online Medical Council+2

Această distincție este importantă pentru a evita confundarea teoriei generale a sistemelor cu cibernetica, două direcții complementare, dar nu identice.

7. Modelul complementar Bunge–VASILE

Din analiza efectuată rezultă posibilitatea construirii unui model conceptual care să reunească cele două perspective.

Propun următoarea schemă:

MODELUL SISTEMIC INTEGRAT

NIVELUL I. ONTOLOGIA SISTEMICĂ

Mario Bunge

Compoziție · Mediu · Structură · Mecanisme · Emergență

Interacțiune și integrare

NIVELUL II. COMPORTAMENTUL SISTEMIC

Nicolae VASILE

Dorință · Logică · Căi · Mijloace · Percepție · Feedback

Reglare, adaptare și transformare

NIVELUL III. EVOLUȚIA SISTEMULUI

Sinteză conceptuală

Emergență · Sinergie · Ciclicitate · Dezvoltare · Creație

REZULTAT

Un model interdisciplinar pentru înțelegerea și transformarea realității.

Această schemă este o propunere de sinteză elaborată în cadrul studiului, nu un model publicat sau revendicat ca atare de vreunul dintre cei doi autori.

7.1. Ce câștigă fiecare concepție prin această asociere?

Bunge oferă instrumentele pentru a răspunde la întrebările:

- Ce este sistemul?
- Din ce este alcătuit?
- Cum este organizat?
- Ce mecanisme îl fac funcțional?
- Cum apar proprietățile emergente?

VASILE oferă un cadru pentru întrebările:

- Ce obiective urmărește sistemul uman?
- Cum se transformă dorințele în acțiuni?
- Cum se evaluează rezultatele?
- Cum se corectează abaterile?
- Cum evoluează sistemul în timp?
- Cum se realizează sinergia dintre individ și grup?

Prin asocierea celor două perspective se obține un cadru mai amplu de analiză a realității.

8. Perspective de dezvoltare și aplicații

Consider că există cinci domenii în care sistemismul lui Nicolae VASILE ar putea fi dezvoltat în dialog cu filozofia lui Bunge.

Domeniu	Posibilă aplicație
Psihologie	Modelarea dorințelor, deciziilor și comportamentului
Economie	Reglarea obiectivelor și strategiilor prin feedback
Sociologie	Sinergia dintre individ, grup și instituții

Educație	Adaptarea procesului educațional la evoluția individuală
Creație artistică	Interpretarea procesului creativ ca evoluție sistemică

Un exemplu interesant este domeniul educației.

Elevul poate fi considerat un sistem cu obiective proprii, capacități, resurse și mecanisme de evaluare. Profesorul nu este numai un transmițător de informații, ci și un element al mediului care influențează evoluția sistemului.

În acest model, educația devine un proces de reglare și dezvoltare, nu doar de transmitere a cunoștințelor.

În artă, aceeași abordare poate explica relația dintre inspirație, intenție, mijloacele de expresie, realizarea operei și receptarea ei.

Aici se poate construi o punte între sistemismul filozofic și creația literară a lui Nicolae VASILE.

9. Concluzii generale

Comparația dintre Mario Bunge și Nicolae VASILE permite formularea a șapte concluzii.

1. Sistemismul lui Bunge constituie o fundamentare ontologică majoră a gândirii sistemice contemporane.

El oferă o concepție coerentă despre organizarea realității și mecanismele care o determină.

2. Sistemismul lui Nicolae VASILE are o orientare interdisciplinară distinctă.

El încearcă să transfere metodele și modelele din inginerie în domeniul economic, psihologic, filozofic și umanist.

3. Modelul dorință–percepție–acțiune reprezintă contribuția sa conceptuală centrală.

Acesta transformă teoria sistemelor într-un instrument de interpretare a comportamentului uman.

4. Feedbackul constituie legătura dintre intenție și realitate.

Prin această idee, sistemismul dobândește o dimensiune praxiologică importantă.

5. Ciclicitatea și sinergia extind analiza către evoluția individuală și colectivă.

Ele permit interpretarea unor fenomene care depășesc simpla analiză structurală.

6. Dimensiunea spirituală diferențiază filozofic cele două concepții.

Bunge rămâne în cadrul naturalismului științific, în timp ce VASILE propune un dialog între cunoașterea științifică, reflecția filozofică și credință.

7. Complementaritatea lor poate conduce la un program de cercetare interdisciplinară.

Bunge oferă instrumentele ontologice, iar VASILE dezvoltă o perspectivă asupra comportamentului, reglării și transformării realității.

Concluzia finală a studiului

Aș sintetiza diferența și complementaritatea celor două concepții prin următoarea formulare:

Mario Bunge construiește o filozofie a realității organizate în sisteme, iar Nicolae VASILE încearcă să construiască o filozofie a omului care, integrat în realitatea sistemică, își transformă dorințele în realitate prin cunoaștere, logică, acțiune și reglare continuă.

Această diferență de accent este esențială.

În timp ce Bunge urmărește în principal explicarea lumii prin structura și mecanismele sistemelor, VASILE urmărește și explicarea modului în care omul poate interveni asupra realității și își poate orienta propria evoluție.

În consecință, sistemismul lui Nicolae VASILE poate fi cercetat ca o direcție interdisciplinară distinctă, aflată în dialog cu sistemismul filozofic internațional.

10. Bibliografie selectivă

A. Lucrări ale lui Mario Bunge

1. Bunge, Mario, A World of Systems, Treatise on Basic Philosophy, vol. 4, D. Reidel Publishing Company, Dordrecht, 1979.
2. Bunge, Mario, „Systemism: The Alternative to Individualism and Holism”, The Journal of Socio-Economics, vol. 29, nr. 2, 2000, pp. 147–157.
3. Bunge, Mario, Emergence and Convergence: Qualitative Novelty and the Unity of Knowledge, University of Toronto Press, 2003.
4. Bunge, Mario, „How Does It Work? The Search for Explanatory Mechanisms”, Philosophy of the Social Sciences, vol. 34, nr. 2, 2004.

B. Lucrări ale lui Nicolae VASILE

1. Niculescu, Maria; Vasile, Nicolae, Epistemologie. Perspectiva interdisciplinară, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2011.
2. VASILE, Nicolae, Omul ciclic, Editura AGIR, București, 2013.
3. VASILE, Nicolae, Universul ciclic, Editura Laurent, București, 2015; ediția Editura Bogdania, 2023.
4. VASILE, Nicolae, „Individualismul sistemic, comparativ cu sinergia grupurilor”, Conferința anuală a Academiei de Științe Tehnice din România, 2017.
5. VASILE, Nicolae, Sistemismul. De la Școala peripatetică la globalizare, Editura Favorit, București, 2017.
6. VASILE, Nicolae, Sistemismul. Bazele științifice, Editura Bogdania, Focșani, 2018.
7. VASILE, Nicolae, Începutul cercului, Editura Arefeana, București, 2019.

C. Lucrări complementare

1. Odobleja, Ștefan, Psychologie consonantiste, Librairie Maloine, Paris, 1938–1939.
2. Wiener, Norbert, Cybernetics: Or Control and Communication in the Animal and the Machine, MIT Press, 1948.
3. von Bertalanffy, Ludwig, „The History and Status of General Systems Theory”, Academy of Management Journal, 1972.
4. Drack, Manfred; Pouvreau, David, „On the History of Ludwig von Bertalanffy's General Systemology and Its Relationship to Cybernetics”, International Journal of General Systems, 2015.

11. Apreciere editorială și recomandări pentru publicare

Studiu academic în formă de manuscris

Consider că materialul are o structură potrivită pentru dezvoltarea într-un articol de filozofia științei, cu următoarele observații editoriale:

- Titlul este suficient de precis și indică obiectul comparației.
- Cele zece principii oferă o structură originală de analiză.
- Modelul CESM permite o comparație metodologică riguroasă.
- Componenta epistemologică și cea praxiologică sunt suficient de distincte pentru a susține argumentul central.
- Bibliografia trebuie completată cu trimiteri la paginile exacte din edițiile originale ale cărților lui Nicolae VASILE și cu o verificare a referințelor bibliografice înainte de publicare.

O observație importantă: pentru a transforma acest manuscris într-un articol academic definitiv, ar fi foarte utilă confruntarea celor zece principii cu textul integral al volumului Sistemismul. Bazele științifice, nu numai cu materialele publicate online. Astfel, formulările interpretative ar putea fi înlocuite, unde este cazul, cu definițiile și citatele exacte ale autorului.

Cred că valoarea cea mai importantă a studiului este identificarea unei direcții de cercetare: trecerea de la sistemismul ca filozofie a organizării realității la sistemismul ca filozofie a transformării realității prin acțiunea umană.

Aceasta este, în opinia mea, teza care merită dezvoltată și susținută în dezbaterea filozofică internațională.